

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Nuorten vertaisryhmät sijaishuollossa

Pirkanmaan sijaishuollon kehittäminen

Satu Sirviö

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Elokuu/ 2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Satu Sirviö	Sivumäärä 42 ja 1 liitesivu
Työn nimi Nuorten vertaisryhmät sijaishuollossa	
Ohjaava opettaja Jukka Määttä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kumpuniitty Oy/ Arja Lanki	
Tiivistelmä Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää löytyykö Pirkanmaan alueelta vertaisryhmiä sijoitetuille nuorille. Tavoitteena oli myös selvittää mitä vertaisryhmien parissa on tehty ja mitä kannattaisi uusia ryhmiä perustettaessa ottaa huomioon. Opinnäytetyöni tilaajana toimii Kumpuniitty Oy:n toinen omistaja ja Sija ry:n hallituksen puheenjohtaja Arja Lanki. Sija ry eli Pirkanmaan Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry on perustettu vuonna 2010 edistämään yksityisten lastensuojelulaitosten ja perhekotien toimintaa. Kumpuniitty Oy:n on perustettu vuonna 2001 ja se on yksityinen lastensuojelupalveluita tarjoava yritys Ylöjärvellä. Tutkimukseni on kvalitatiivinen ja keräsin aineiston haastattelemalla ja yhden vastauksen sain sähköisellä kyselyllä. Sain yhteensä viisi haastattelua, joista kolme tein puhelinhaastatteluna. Aineiston analysoin teemoittain. Esiin nousseita teemoja olivat: vertaisryhmien perustaminen, vertaisryhmän ohjaaja, vertaisryhmien toiminta, vertaisryhmien hyöty sijoitetuille nuorille sekä sijoitettujen nuorten vertaisryhmä verkossa. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: 1. Millaisia sijoitetuille nuorille tarkoitettuja vertaisryhmiä on jo olemassa?2. Miten nuorten vertaisryhmät toimivat?3. Mitä hyötyä vertaisryhmistä voisi olla sijaishuolto nuorille? Aiemmin ei ole tutkittu vertaisryhmiä Pirkanmaalla. Tuloksista selvisi, ettei sijoitetuille nuorille ole vertaisryhmiä Pirkanmaalla, mutta monet ammattilaiset ovat valmiita antamaan oman työpanoksensa niiden perustamiseen. Opinnäytetyöni yhtenä päätarkoituksena on olla raivaamassa tietä sijoitettujen nuorten vertaisryhmille. Sijaishuollossa nuorille kohdennettuja vertaisryhmiä on todella vähän ja siksi opinnäytetyöni on tärkeä osa Pirkanmaan sijaishuollon palveluiden kehittämiseksi. Opinnäytetyöni innoittamana on jo käynnistetty valmistelutyö, jonka tarkoituksena on saada Pirkanmaalle sijoitettujen nuorten vertaisryhmä. Opinnäytetyöni tuloksia voidaan hyödyntää paikkoihin, joissa suunnitellaan vertaisryhmien perustamista sijoitetuille nuorille. Vaikka opinnäytetyöni kohderyhmänä ovatkin ensisijaisesti sijoitetut nuoret, tuloksia voi soveltaa myös muihin ryhmiin.	
Asiasanat Nuoruus, sijaishuolto, osallisuus, vertaisryhmät	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Programme in Civic Activities and Youth work

ABSTRACT

Author Satu Sirviö	Number of Pages 42 and 1 attachment
Title Foster care peer group of youngsters	
Supervisor Jukka Määttä	
Subscriber and/or Mentor Kumpuniitty Oy /Arja Lanki	
Abstract The aim of my thesis was to find out if there are peer groups for foster care youths in Pirkanmaa. Another goal was to research what has been done with peer groups and what should be considered in the beginning of the groups. The subscriber of my thesis is Arja Lanki. She is the one owner of Kumpuniitty Oy and chairman of Sija ry. Sija ry also known as Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry (company which produced child care services) is founded in year 2010 to promote private children`s homes and foster families activity. Kumpuniitty Oy is private children`s home in Ylöjärvi and it is founded in year 2001. My research is qualitative and I gathered my material by interviewing people and doing one electronic inquiry. I collected altogether five interviews. Three of them by phone. I used thematic analysis. Themes that I found were peer group founding, instructor of peer groups, the action of peer groups, the benefits of peer groups and peer groups for foster care youngster in Internet. The research questions of this thesis are: 1. What kind of groups there are for foster care youngsters?2. How does the peer group for youngsters work?3. What are the possible benefits for foster care youngsters to the peer groups? My thesis is important for this field. No one has ever research this subject in Pirkanmaa. The results told that there are no peer groups for foster care youngsters in Pirkanmaa. However, many professionals are ready to make the effort to start those groups. One of the aims is to start peer groups for foster children`s. There are not too many peer groups for foster children as one target group. My thesis is an important part of improving the child care services in Pirkanmaa. Because of my thesis there is already started preparation work to get the peer group for foster care youngsters. The results of my thesis can be used also cities where they are thinking to start peer groups for foster care youngsters. Even though my target group has been foster youngsters the results can be also used with other groups.	
Keywords Youth, foster care, involvement, peer group	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTA ORGANISAATIO JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	6
2.1 Tilaajana Kumpuniitty Oy	6
2.2 Yhteistyökumppanit – Sija ry	7
2.3 Muut toimijat	7
3 SIJAISHUOLLON VERTAISRYHMISTÄ	8
3.1 Nuoruus	8
3.2 Sijaishuolto ja lastensuojelu	9
3.2 Vertaistoiminta	11
3.3 Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen	13
3.4 Lapsilähtöisyys	15
4 TUTKIMUKSEN ESITTELY	16
4.1 Opinnäytetyön tarkoitus	16
4.2 Tutkimuskysymykset	17
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	18
5.1 Kvalitatiivinen tutkimusote	18
5.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	19
5.3. Teemoittelu analysointi menetelmänä	20
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	20
6 AINEISTON ESITTELY HAASTATTELUJEN AVULLA	21
6.1 Pesäpuu ry:n kehittäjä	22
6.2 Nuorisopsykiatrisen osaston psykiatrisen sairaanhoitaja	23
6.3. Lapsiasiavaltuutetun toimiston lakimies	24
6.4. Sosiaalityöntekijä	24
6.5. Sijoitettu nuori vertaisryhmässä	25
6.6. Sijoitettu nuori	26
7 VERTAISRYHMIEN PERUSTAMINEN JA TOIMINTA - TULOSTEN ESITTELY ELI VASTAUKSET TUTKIMUSKYSYMYKSIIN	26
7.1 Vertaisryhmän perustaminen	27
7.2 Vertaisryhmän ohjaaja	29
7.3 Vertaisryhmien toiminta	30
7.4 Vertaisryhmien hyöty sijoitetulle nuorelle	32
7.5 Sijoitettujen nuorten vertaisryhmä verkossa	34
8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET PIRKANMAAN SIJAISHUOLTOON	36
9 YHTEENVETO	37
LÄHTEET	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on edistää sekä kehittää Pirkanmaan lastensuojelupalveluita ja antaa tietoa vertaisryhmien aloittamisesta ja toiminnasta. Opinnäytetyöni osoittaa, että vertaisryhmien tarve Pirkanmaan lastensuojelupalveluissa on selkeä. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esille tätä tarvetta monilta eri kannoilta.

Opinnäytetyötäni edelsi ajatus siitä, että haluan muuttaa Tampereelle ennen opintojeni loppua. Tiesin jo hyvin aikaisessa vaiheessa HUMAK:in opintojeni, että tahtoisin työllistyä lastensuojelun puolelle. Muutin Tampereelle tekemään projektiointoni sekä opinnäytetyöni ja jäin Tampereelle toivottavasti pysyvästi.

Olin jo talvella 2010 yhteydessä Kumpuniitty Oy:hyn. He ottivat minut Metsäniityn yksikköön tekemään Erityiskasvatuksen käytäntöjä ja toimintamalleja – harjoittelua. Kysyessäni harjoittelupaikkaa Tampereelta kyselin myös mahdollisuutta toteuttaa opinnäytetyöni samalle organisaatiolle. Mielestäni oli helpompi lähteä toteuttamaan opinnäytetyötä jo entuudestaan tutulle tilaajalle. Opinnäytetyöni idea lähti liikkeelle keväällä 2011, kun keskustelin harjoitteluni aikana Kumpuniitty Oy:n omistajan Arja Langin kanssa. Arjalla oli mielessään monia hyviä aiheita, mutta kiinnostuksen ja tarpeen pohjalta lähdimme toteuttamaan tutkimusta, joka koskee nuorten vertaisryhmiä.

Sijoitettujen nuorten vertaisryhmistä on tietoa melko vähän ja kaikki tieto on hajallaan eri toimijoilla. Pirkanmaan alueella ei ole järjestetty nuorille sijoitetuille omia vertaisryhmiä vaan ryhmät ovat toimineet jonkin eri toimijan alaisuudessa. Muualla Suomessa vertaisryhmiä nuorille on järjestetty jonkin verran. Yritin opinnäytetyössäni kerätä yhteen kaiken tärkeän ja oleellisen tiedon nuorten vertaisryhmien järjestämisestä ja toiminnasta.

Aineiston keräsin haastattelujen ja yhden sähköpostikyselyn avulla. Koetin tavoittaa useita eri alojen ammattilaisia ja saada mahdollisimman kattavan kuvan erityisesti Pirkanmaan alueen toimijoista ja pidetyistä vertaisryhmistä.

Opinnäytetyöni on toivottavasti mukana käynnistämässä Pirkanmaalle toimintaa, jonka avulla sijoitettujen nuorten olisi mahdollista päästä osallistumaan vertaisryhmiin. Opinnäytetyöni tulee Kumpuniitty Oy:n ja sen monien yhteistyökumppaneiden käyttöön ja opinnäytetyöni jälkeen Pirkanmaalla toivottavasti aloitetaan sijoitettujen nuorten vertaisryhmiä. Vertaisryhmät ja siitä saatu tuki on nuorelle erittäin tärkeää. Kaikkein tärkeintä on se, että nuori huomaa, ettei hän ole yksin siinä tilanteessa ja että on muitakin nuoria, joilla on samanlaisia kokemuksia.

2 TAUSTA ORGANISAATIO JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Tausta organisaatioita minulla on periaatteessa kaksi, vaikka sopimuksessa niistä mainitaan vain Kumpuniitty Oy. Tilaajani Arja Lanki on kuitenkin osallisena niin vahvasti Sija ry:hyn toimiessaan sen hallituksen puheenjohtajana, että opinnäytetyöni menee osittain sinne käyttöön. Tässä kappaleessa esittelen tarkemmin tilaajan ja taustaorganisaation ja yhteistyökumppanin.

2.1 Tilaajana Kumpuniitty Oy

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Arja Lanki Kumpuniitty Oy:n toinen omistajajäsen. Kumpuniitty Oy on vuonna 2001 perustettu yksityinen lastensuojelupalveluita tarjoava yritys. Kumpuniityn perustivat kaksi nuorisokasvatuksen kokenutta ammattilaista Arja Lanki ja Mea Sormo. Palvelutarjonta vuodesta 2001 on merkittävästi laajentunut ja nykyisin toimintaan kuuluu lastenkotitoimintaa Kumpuniityn ja Metsäniityn yksiköissä, asumisharjoittelua Harjuniityssä, jälkihuoltoa Huvikummissa sekä tukiasumista, perhetyötä, leiritoimintaa Sävin leirikeskuksella, konsultointia ja opiskelijoiden harjoitteluohjausta. (Kumpuniitty Oy 2011.) Kaikki lastensuojelun palvelut tuotetaan Ylöjärvellä. Kohderyhmänä toiminnalle ovat 7-21-vuotiaat sijoitettavat lapset ja nuoret, jotka tulevat asiakkaiksi lähettäjä kunnan sosiaalitoimen päätöksellä. Kumpuniitty Oy tarjoaa paikkoja sekä huostaan otetuille että avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetta-

ville lapsille ja nuorille tilapäis- tai pitkäaikaistarpeeseen. Henkilökunta on moniammatillista ja monipuolisesti koulututtunutta.

Toiminnan lähtökohtana on työ perheen, koulun ja muiden yhteistyötahojen sekä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Jokaiselle nuorelle tehdään oma henkilökohtainen kasvatussuunnitelma. Toiminnan päätavoitteena on opettaa nuorille sosiaalisia taitoja, perus elämänhallintaa sekä vastuunottoa. Tarkoituksena on varmistaa nuorelle turvalliset olosuhteet kasvuun ja kehitykseen sääntöjen ja huolenpidon avulla. Toiminnassa korostetaan säännöllistä päivärytmiä ja aikuisen läsnäoloa. Tavoitteena on myös kansainvälisyyteen ja suvaitsevaisuuteen opettaminen. Tärkeimpänä lähtökohtana lastensuojelutyössä on valmentaa nuori palaamaan omaan kotiin ja auttaa kotia valmistautumaan nuoren mahdolliseen paluuseen.

2.2 Yhteistyökumppanit – Sija ry

Sija ry:n eli Pirkanmaan Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry:n tarkoituksena on edistää yksityisten lastensuojelulaitosten sekä perhekotien toimintaa ja parantaa niiden asemaa. Tärkeimpänä yhdistyksen tavoitteena opinnäytetyöni kannalta on lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen sijaishuollossa sekä yhteistyön kehittäminen yhdistyksen jäsenten välillä. (Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry 2011.)

Opinnäytetyöni alkoi konkreettisesti Sija ry:n 12.5. järjestämässä Sijaishuoltoa pirkanmaalaisittain seminaarissa, jossa pääsin tapaamaan jäseniä ja sain tehtyä ensimmäisen haastatteluni. Seminaarissa kerättiin niiden yhteistyökumppaneiden nimiä, jotka olisivat kiinnostuneita osallistumaan nuorten vertaisryhmien kehittämiseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen. Opinnäytetyöni tulee yhteistyökumppaneiden käyttöön ja toivottavasti tuloksista on heille kaikille hyötyä.

2.3 Muut toimijat

Opinnäytetyöni tuloksista hyötyvät monien eri alojen ammattilaiset sekä tietenkin lastensuojelun piirissä olevat nuoret. Tiedot saavat heti käyttöönsä ja niistä pääsevät

hyötymään Sija ry:n jäsenyritykset, joita on 14. Yhtenä toimijana Sija ry:ssä on tietenkin myös Kumpuniitty Oy. Muina jäseninä Sija ry:ssä ovat Pienryhmäkoti Ritari, Sospro Oy, Holvikoti Oy, Kuntoutuskeskus Mental Oy/ Lastenkoti Vilppo, Lastensuojelulaitos Kurun Käenpesä Oy ja Aamuruskokoti, Helmiina Oy, Lastenkoti Laukko/ Vaahle Oy, lastenkodit Kissankello ja Kissanminttu/ Matiimi Oy, Amana Oy, Ryhmäkoti Raide, Tuulimäen nuorten ja lastenkoti Oy ja Toivontupa ry. Toiminnassa on myös mukana lastensuojelupalveluita tuottavista yhdistyksistä ja heidän lastenko-deistaan Suomen lastensuojelupalvelut Relativum Oy, sekä In Vivo Oy ja heidän lastenkotinsa Kyröskartano. (Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry 2011.) Joukko on hyvin kattava ja levittäytynyt ympäri Pirkanmaata. Yksityisiä lastensuojelulaitoksia on mukana toiminnassa paljon.

Tampereelta mukaan on kutsuttu myös Tampereen kaupungin lastensuojelulaitokset. Lisäksi aloitus seminaarissa oli mukana Suomen Lasten Parlamentin säätiön edustaja sekä Perhehoitokumppaneiden edustaja. Mukana on ollut myös lapsiasiavaltuutetun toimisto ja hänen lakimiehensä sekä hyvin vahvasti Pesäpuu ry.

3 SIJAISHUOLLON VERTAISRYHMISTÄ

Seuraavissa luvuissa erittelen käsitteet nuoruus, sijaishuolto, vertaistoiminta, nuorten osallisuus sekä lapsilähtöisyys. Kaikki käsitteet ovat merkityksellisiä opinnäytetyöni kannalta. Sijaishuoltoa esittelevässä kappaleessa tuon esille sijaishuollon merkityksen ja lastensuojelun piirissä elävien nuorten määrän. Sijaishuolto ja lastensuojelu antavat pohjan koko opinnäytetyölleni. Toisessa kappaleessa käsittelen vertaistoinnin historiaa ja taustoja yleisesti. Kolmannessa kappaleessa käsittelen osallisuutta, sillä se on merkittävä asia nuorten vertaisryhmissä. Neljäs kappale on lyhyt, mutta merkittävä ja se kertoo lapsilähtöisestä työskentelytavasta.

3.1 Nuoruus

Nuoruus on hankalasti määriteltävissä oleva käsite. Nuorisolaki määrittää, että nuoria ovat kaikki alle 29 –vuotiaat (Nuorisolaki 27.1.2006/72). Suomen väkiluku oli vuonna 2009 5,35 miljoonaa. Tästä määrästä asukkaita nuoria 15–29 –vuotiaita oli 1 003 742 eli 18,7 prosenttia (Koste 2010, 7).

Nuoruusiällä tarkoitetaan kehitystä lapsesta aikuiseksi. Ihmisen elämänkaaressa nuoruusiän kehitysvaiheen tarkoituksena on, että nuori irrottautuu lapsuudestaan ja löytää oman persoonallisen aikuisuuden. Nuoruusiän kasvuprosessi on voimakas, yksilöllisesti ajoittuva ja toteutuva vaihe, joka aiheuttaa nuoren ruumiissa, mielessä, ajattelussa, vieteissä ja koko hänen elinpiirissään muutoksia. Nuoren kehitystä ohjaavat biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. (Virtuaali AMK 2011.)

Allianssin mukaan suurin osa nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja heidän terveydentilansa ja elinolonsa ovat hyvät. Monet nuoret ovat suorittaneet ammatillisen tai korkeakoulututkinnon ja Suomessa on OECD – maista eniten opiskelijoita. Nuorten itsemurhat ovat vähentyneet ja nuorisotyö on 2000-luvulla saanut lisäresursseja. Kuitenkin masentuneiden nuorten määrä on kovassa kasvussa ja nuorten humalajuominen on lisääntynyt. Väkivaltaisuus ja koulukiusaaminen ovat yleistyneet. Köyhyys Suomessa on lisääntynyt myös nuorten osalta ja asunnottomien nuorten määrä on kasvussa. Tämän lisäksi nuorten työttömyysaste on korkea ja neljäsosa työvoimaan kuuluvista nuorista on työttömänä. Syrjäytyneiden nuorten määrä on kasvanut ja lasten ja nuorten psykiatrian, sijoitusten ja lastensuojelun avohuollon tukitoimien käyttö on kasvanut erittäin nopeasti. (Koste 2010, 5-6.)

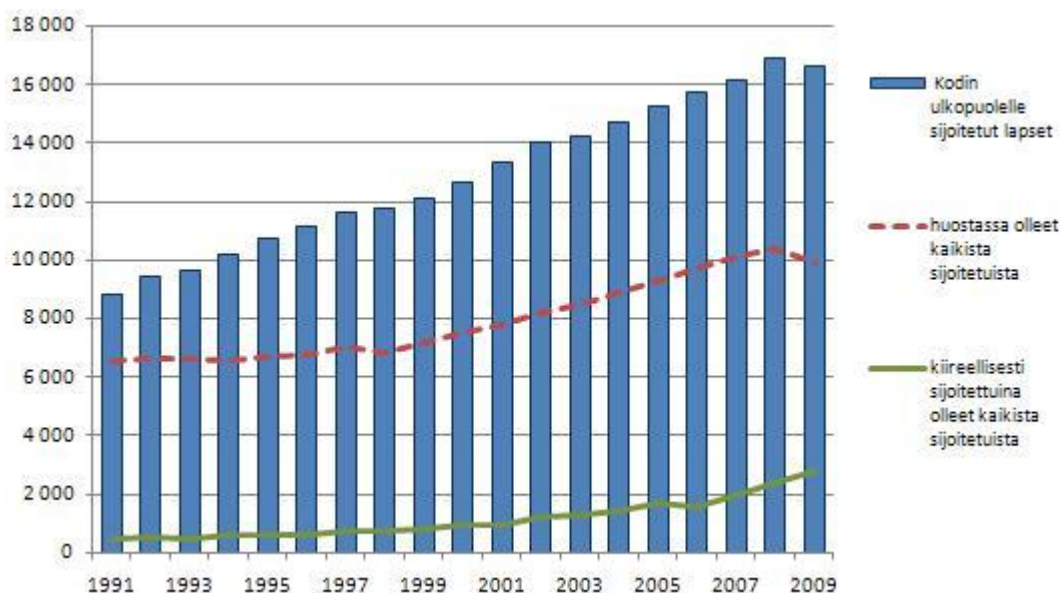
3.2 Sijaishuolto ja lastensuojelu

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai muun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltana. Sijaishuoltoon lapsi tai nuori voidaan sijoittaa vain sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan tai hallinto-oikeuden huostaan ottama. Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapselle mahdollisuus riittävään turvaan ja mahdollistaa tasapainoinen kasvu ja kehitys sekä

antaa lapselle riittävästi huolenpitoa ja hoivaa. Sijaishuollossa tulisi huomioida lapsen erityispiirteet ja yksilölliset tarpeet ja tavoitteet. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoitona tai muulla lapsen edun mukaisella tavalla. Sijoittaja kunta on vastuussa siitä, että paikka on lapsen edun mukainen. Lapsen sijaishuollon järjestämisestä ja sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen huostaan ottamisen ja sijaishuollon tarve on syntynyt. Jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä. (Sosiaaliportti 2011; Lastensuojelulaki, 2007.)

Lastensuojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Sen mukaan lapsella on oikeus suojeluun, turvalliseen ja virikkeelliseen elinympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Suomi on ratifioinut sopimuksen ja ottanut sen käyttöön 1991 lakina. (Taskinen 2010, 19.) Lastensuojelun tärkeimpänä tehtävänä on turvata lapsen oikeus hyvään elämään ja mahdollisuus turvallisiin ihmissuhteisiin. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun muotoja ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, kiireellisen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto sekä jälkihuolto. Lastensuojelun toimintamuodot kohdistuvat alle 18 – vuotiaisiin, mutta senkin jälkeen on mahdollisuus saada jälkihuoltoa. (Taskinen 2010, 22.)

Lastensuojelun piirissä kasvavia lapsia ja nuoria on vuosi vuodelta enemmän. Sijoitusten määrä vuodesta 1991 on kasvanut merkittävästi perheiden, vanhempien ja lasten ongelmien tiivistyessä ja kasaantuessa. Lastensuojelun piirissä kasvaa jo yli 70 000 lasta ja nuorta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009.)

Kuvio 1. Lastensuojelua tarvitsevien lasten määrä 1991–2009 (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos).

Taulukossa näkyy kuinka lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut vuodesta 1991 vuoteen 2009. Huostaan otettujen lasten määrä laski hiukan vuoteen 2009 mennessä, mutta kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä on ollut jatkuvassa kasvussa. Lastensuojelun asiakkaiden määrät ovat kuitenkin yhä edelleen kasvussa.

3.2 Vertaistoiminta

Vertaistoiminnalla tarkoitetaan joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytyntä tukiverkostoa, jossa samassa tilanteessa olevat tai samankaltaisia kokemuksia kokeneet ihmiset pyrkivät omia kokemuksiaan jakamalla selvittämään ja ratkaisemaan elämäntilanteen ongelmat (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2011). Vertaistoiminta on alkanut Yhdysvalloissa, jossa ensimmäisenä tukiryhmän perustivat AA-kerhon (Alcoholics Anonymous) perustajat Bill Wilson ja Bob Smith 1930-luvulla. Suomeen vertaistoiminta rantautui 1940 – luvun lopussa. Vapaaehtoistoiminnalla on merkittävä rooli vertaistukiryhmien synnyssä ja ylläpidossa. 1990 – luvun laman aikaan järjestöt alkoivat ylläpitää erilaisia vertaistukiryhmiä. Tässä taloudellisessa tilanteessa yhteisöllisyys ja yhteisön tuki merkitsivät ihmisille paljon. Ihmisten hyvinvoin-

tiin vaikuttaa kokemus luottamuksesta, sosiaalisista suhteista, osallistumisesta ja vaikuttamisesta. (Laimio & Karnell 2010, 9-11.)

Vertaistoiminta käsitteenä tuli käyttöön Suomessa 1990 – luvun puolessa välissä. Vertaistoiminta perustui siihen, että ihmiset joilla oli yhteisiä kokemuksia, antoivat toisilleen sen kaltaista tukea, jota he muuten eivät pystyneet saamaan. Yhteinen kokemus tai elämäntilanne antaa ymmärryksen, jota muuten ei olisi. Vertaistoiminta käsitteenä on vielä sekava, sillä eri toimijat määrittelevät sitä eri tavoin. Norjassa käsitettä on selkiytetty ohjelmalla, joka jakaa vertaistoiminnan kolmeen osaan: 1. Ihminen ottaa vastuuta omasta elämäntilanteesta, 2. Vertaisryhmä toimii kyseessä olevien ihmisten aloitteesta, ja sen jäseninä toimivat ihmiset, joilla on yhteinen ongelma, 3. Vertaistoiminta voi olla lisä tai vaihtoehto julkisten palveluiden ohella. (Laimio & Karnell 2010, 12-13.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kotisivuilla vertaistoiminta määritellään ryhmäksi, joka kokoontuu säännöllisin väliajoin vaihtamaan kokemuksia ja ajatuksia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011).

Vertaistoiminta perustuu kokemukseräiseen asiantuntijuuteen. Toiminnan arvoina ovat tasa-arvoisuus ja toisen kunnioittaminen. Ajatuksena on usko ihmisen sisäisiin voimavaroihin. Ihmisellä on tavoitteena löytää omat voimavarat ja ottaa ne käyttöön.

Marianne Nylund (1999) on teoksessa Vertaistoiminta kannattaa luokitellut vertaisryhmiä seuraavasti:

	Kansalaistausta	Järjestötausta	Välittäjätausta	Julkistausta
Ulkoisen riippuvuus	Ei	On	On	On
Yhteistyökumppanit	Ei vakituista yhteistyötä	Kolmannen sektorin toimijat	Kolmannen sektorin & julkisen sektorin toimijat	Julkisen sektorin toimijat
Sisäinen itsenäisyys	On	Ehkä	Ehkä	Ei
Vetäjä	Jäsen/ ei vetäjä	Jäsen	Jäsen/ ammattityöntekijä	Ammattityöntekijä

Kokemuksellinen tieto	On	On	On	Ei
Asiantuntijatiieto	Ei	Joskus	On	On

Kuvio 2. Vertaisryhmien luokittelu (Laimio & Karnell 2010).

Vertaisryhmät voidaan siis jakaa taustansa mukaan neljään eri kategoriaan. Tausta määrittää sen ovatko vertaisryhmät riippuvaisia muista, onko heillä yhteistyökumppaneita ja siihen sisältyvää itsenäistä päätösvaltaa, onko ryhmällä vetäjää vai onko vetäjä osa ryhmää ja onko ryhmässä enemmän kokemukseen perustuvaa – vai asiantuntijatieta. (Laimio & Karnell 2010, 15-17.)

Vertaisryhmiä lastensuojelussa on käytetty menetelmänä melko vähän. Suurin osa ryhmistä liittyy kuitenkin jotenkin lastensuojeluun. Lähes kaikki vertaisryhmät ovat suunnattu, jollekin ryhmälle jonka jäsenillä on jokin diagnoosi esim. alkoholismi, ADHD tai masennus. Tämä johtuu pääosin siitä, että Kela (Kansaneläkelaitos) rahoittaa vertaisryhmiä joilla on diagnoosi. Tästä syystä niin sanotuille tavallisille nuorille tai edes tavallisille sijoitetuille nuorille on todella vähän vertaisryhmiä.

Lastensuojelun puolella vertaisryhmiä on lähinnä lapsille ja heidän vanhemmilleen. Myös erilaiset ryhmät, kuten seksuaalisen hyväksikäytön uhrit tai masentuneet nuoret saavat omia ryhmiä. Vertaisuuden huomaaminen olisi kuitenkin sijoitetuille nuorille erittäin tärkeää. Monet nuoret luulevat olevansa tilanteensa kanssa yksin vaikka niin ei todellakaan ole. Vertaisryhmien avulla nuoret voivat saada kokemuksen siitä, että he kuuluvat johonkin ryhmään ja he voivat jakaa asioitaan toisille samassa tilanteessa oleville nuorille.

3.3 Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Osallisuudella tarkoitetaan yleisellä tasolla kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen ja päätöksentekoon (Valtikka 2011). Nuorten osallisuudesta on puhuttu nyt muutamia vuosia varsinkin kunnallisessa nuorisotyössä, mutta nyt siitä puhutaan paljon myös lastensuojelun ja sijaishuollon puo-

lolla. Nuorten osallisuus määritellään mm. lasten oikeuksien sopimuksessa, nuorisolaissa ja lastensuojelulaissa. Nuorisolain kahdeksannessa pykälässä määrätään, että nuoria tulisi kuulla heitä koskevissa asioissa ja että nuorilla on oikeus vaikuttaa päätöksen tekoon (Nuorisolaki 2006). Lastensuojelulain pykälässä viisi määrätään muun muassa, että lapsilla ja nuorilla on oikeus saada tietoa omista asioista ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä huomiota lapsen ja nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin (Lastensuojelulaki 2007). Lastensuojelulaissa on myös erillisenä luku (luku 4) lapsen osallisuus. Tässä luvussa pykälässä 20 määrätään vielä erikseen, että lapsella ja nuorella on oikeus sanoa mielipiteensä ja toivomuksensa.

Osallisuus lastensuojelussa koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista ja mahdollisuutena vaikuttaa niihin. Vaikuttaminen on mahdollista vain jos lapsi tai nuori otetaan mukaan asioiden käsittelyyn. Osallistuminen on toimintaa, jossa osallisuus usein näkyy parhaiten. (Sosiaaliportti 2011.) Lapsille ja nuorille omista asioista päättäminen voi antaa kokemuksia siitä, että lapsi tai nuori tulee kuulluksi, omat mielipiteet ja ajatukset ovat arvokkaita ja asioihin voi vaikuttaa. Varsinkin lastensuojelussa lapsilla ja nuorilla on usein kokemus, että asiat vain tapahtuvat (Oranen 2007, 11). Nuorten osallisuuteen pyrkimisellä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että valta siirrettäisiin nuorille vaan se pysyy aikuisilla. Nuorelle pyritään selvittämään, että hänellä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisön asioiden käsittelyyn. (Lanki & Söyrinki 2006, 5.)

Osallisuus ja siihen tukeminen edistää lapsen ja nuoren persoonallisuuden kasvua, itsetunnon ja – luottamuksen kehittymistä sekä persoonallisten toiveiden, tarpeiden ja tavoitteiden tiedostamista (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 13). Osallisuuden kokemus on erityisesti lastensuojelun piirissä olevalle lapselle ja nuorelle tärkeää. Heillä voi olla tunne oman elämänsä hallinnan menettämisestä, sillä laitoksessa asuessa nuoret eivät saa päättää monistakaan asioista. Lapselle ja nuorelle on tärkeää kokea olevansa tärkeä henkilö omassa elämässään (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 7), henkilö jolla on mahdollisuus vaikuttaa. Lastensuojelussa yhtenä tavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 6). Osallisuus toteutuu parhaiten, kun yksilöt kokevat olevansa tasa-arvoisia ja vastavuoroisessa kanssakäymisessä toistensa kanssa (Matthies 2008, 69-75). Tasa-arvoiseen ja vastavuoroiseen kanssakäymiseen pyritään nuorten vertaisryhmissä ja

siellä nuorten mielipiteillä on merkitystä. Osallisuuden kokemus voi auttaa oman elämän hallintaa ja päämäärien saavuttamista (Hyyppä 2002, 178). Tunne siitä, että on tasavertainen toisten kanssa ja voi antaa ja saada tukea omiin kokemuksiin mahdollistaa vertaistoiminnan kautta osallisuuden tunteen muodostumisen.

3.4 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyys on merkittävä tekijä lastensuojelussa. Työtähän on tarkoitus tehdä lastensuojelun toimintaksi. Työtä tehdään vastaamaan juuri lasten tarpeisiin ja heitä varten. Lapsilähtöisyys perustuu juuri siihen, että lapsi on aktiivinen osapuoli ja voi omalta osaltaan päättää mitä tapahtuu. Lastensuojelun ammattilaisten tehtävänä onkin tarjota lapselle ja nuorelle mahdollisuuksia osallistua sekä opettaa ja kannustaa lasta tuomaan esille heidän omia mielipiteitä ja käsityksiä. Keskeistä on pyrkimys vuorovaikutukseen. (Taskinen 2010, 26.) Lapsella ja nuorella tulee olla käsitys, että hän voi vaikuttaa omiin asioihinsa (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 6-7). Oman elämänhallinnan merkitys varsinkin sijoitetuille nuorille on tärkeää. Ihmisellä on myös perustarpeena päästä jakamaan asioita. Kokemusten jakaminen ja ymmärretyksi tuleminen on sijoitetuille nuorille erittäin merkityksellistä. Se kuuluu nuoren normaaliin kehitykseen. Vuoropuhelun syntyminen edellyttää aikuiselta herkkyyttä ja aikaa huomata nuori sekä rakentaa luottamus. (Välivaara 2004, 12.)

Lapsilähtöisyys lastensuojelussa tarkoittaa sitä, että työntekijällä on aikaa tavata lasta/nuorta henkilökohtaisesti. Tapaaminen on suunniteltu hyvin ennalta ja tapaaminen on vastavuoroinen. Turvallisessa vuorovaikutuksessa nuori voi alkaa hahmottamaan omaa elämäänsä ja hän kokee hyötyvänsä työskentelystä aikuisen kanssa. (Välivaara 2004, 12.) Lapsilähtöisyys tulee esille nuorten vertaisryhmissä, sillä nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen mistä asioista keskustellaan ja mitä asioita käsitellään. Nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksia on paljon, mutta monet eivät tiedä niistä tarpeeksi. Nuorella on vertaisryhmässä mahdollisuus kertoa asioistaan ja tulla kuulluksi. Toisille kertominen ja asioiden aktiivinen ajattelemisen auttaa nuorta hahmottamaan omaa elämänsä kulkuaan.

4 TUTKIMUKSEN ESITTELY

Seuraavassa luvussa esittelen tutkimuksen tarkoituksen sekä tutkimuskysymykset. Tämä kappale on pohjustus seuraaville kappaleille, joissa käsittelen tutkimusaineistoa ja tutkimustuloksia tarkemmin.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tutkimukseni tavoitteena on kerätä tietoa siitä, mitä on jo tehty sijaishuolto nuorten vertaisryhmien eteen. Tietoa tästä on vain vähän ja yritän koota sen yhteen asiantuntijahaastatteluiden avulla. Kumpuniitty Oy:n yrittäjä Arja Lanki antoi minulle tämän aiheen, koska asia kiinnostaa häntä ja hän yhteistyötahojensa kanssa olisi kiinnostunut perustamaan nuorille vertaisryhmiä. Tietoa sijaishuolto nuorten vertaisryhmistä pitäisi kasata yhteen ja miettiä millaiset ryhmät olisivat sopivimpia tarkoitukseen.

Nuorten vertaisryhmiä Pirkanmaalla on, mutta niitä ei ole kohdistettu juuri sijoitetuille nuorille. Sijoitetuilla nuorilla on paljon sellaisia kokemuksia, joita olisi hyvä päästä jakamaan toisten samanlaisia asioita kokeneiden nuorten kanssa. Itseäni kiinnosti ajatus siitä, että voisin olla tutkimukseni avulla osana mahdollistamassa sijoitettujen nuorten vertaisryhmien perustamista Pirkanmaalle. Opinnäytetyöni tarkoitus on kasata yhteen hajallaan olevia tietoja eri alojen ammattilaisilta ja saada yhteistyöverkkoa muodostettua.

Opinnäytetyöni alkoi kunnolla 12.5.2011, jolloin Sija ry järjesti sijaishuollon seminaarin Tampereella. Seminaarissa pääsin tapaamaan mahdollisia haastateltavia ja tutustumaan verkostoihin. Seminaarin jälkeen olen tehnyt opinnäytetyötäni ja tarkoituksena on 23.8.2011 esitellä tutkimukseni tuloksia yhteistyökumppaneille ja pitää ensimmäinen aloitustapaaminen sijaishuollon vertaisryhmien mahdollisten järjestäjien ja yhteistyötahojen kanssa. Opinnäytetyöni pääsee siis heti palvelemaan tarkoitustaan.

4.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni mietimme yhdessä opinnäytetyöni tilaajan Arja Langin kanssa, joten ne vastaavat täysin tilaajan tarvetta. Tutkimuskysymykseni olivat alustavia, kuten kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleensä. Kysymykset muuttuivat suunnitelmasta valmiiseen versioon jonkin verran. Jätin myös tarkentavat kysymykset pois.

Tutkimusongelmani kiteytyy seuraaviin kolmeen kysymykseen.

1. Millaisia sijoitetuille nuorille tarkoitettuja vertaisryhmiä on jo olemassa?
2. Miten nuorten vertaisryhmät toimivat?
3. Mitä hyötyä vertaisryhmistä voisi olla sijaishuolto nuorille?

Tutkimussuunnitelmassani mietin myös, että jos aikaa nuorten haastatteluille jää, haluaisin paneutua myös seuraavaan tutkimuskysymykseen:

4. Kokevatko nuoret itse tarvitsevansa ryhmiä?

Nuorten oma mielipide on myös ratkaiseva vertaisryhmien perustamisessa. Halusin liittää opinnäytetyöhöni nuorten näkökulman ja vertailla sitä sopiiko aikuisten ajatukset nuorten maailmaan. Suunnitelma ei täysin toteutunut vaikka sainkin kaksi haastattelua itse nuorilta.

Myöhemmin mieleeni kumpusi myös keskusteluni tilaajan kanssa, jossa puhuimme sijoitettujen nuorten Internet vertaisryhmän perustamisesta ja sen kiinnostavuudesta. Lisäsin haastattelukysymyksiin yhdeksi keskeiseksi osaksi Internet yhteisöjä käsittelevän kysymyksen. Tämä Internetin mukaan ottaminen jakoi mielipiteitä ja teki haastatteluistani kiinnostavia.

Käytin lähes kaikkia tutkimuskysymyksiäni suoraan myös itse haastatteluissa ja tein niiden lisäksi tarkentavia kysymyksiä, jotka helpottivat kattavien vastauksien saamista itse tutkimuskysymyksiin.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Seuraavassa kappaleessa esittelen aluksia kvalitatiivisen tutkimusotteen tutkimukse-
ni pohjalla ja sen jälkeen perehdyn haastatteluun aineistonkeruumenetelmänä. Mo-
lemmissa kappaleissa olen käyttänyt tutkimuksen tekemiseen tarkoitettuja lähde-
teoksia. Viimeisessä osassa tätä kappaletta käsittelen vielä eettisyyttä tutkimuksen te-
kijän näkökulmasta, sillä tutkimusta tehdessäni varsinkin anonymiteetin suojaamises-
ta tuli erittäin tärkeää.

5.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimusote on tutkimusmenetelmän yläkäsite. Tutkimusote voi olla joko kvalitatiivi-
nen tai kvantitatiivinen. Menetelmät eivät ole toisiaan poissulkevia vaan ne täydentä-
vät toisiaan (Ronkainen 2011). Kumpikaan menetelmä ei ole toistaan parempi ja niillä
saadaan erilaisia vastauksia erilaisiin kysymyksiin. Opinnäytetyössäni tutkimusote on
kvalitatiivinen. Käytän aineistonkeruu menetelmänä haastattelua ja analysoin tulokset
teemoitellen.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on parempi kuvaamaan todellista elämää. Kva-
litatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan asioita mahdollisimman kokonaisval-
taisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerätään luonnollisista ja todellisista tilan-
teista. Kvalitatiivisella tutkimuksella on useita eri muotoja. Kvalitatiivisen tutkimuksen
pyrkimyksenä on luoda uutta tietoa ja paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökoh-
tana ei ole hypoteesin testaaminen vaan aineiston moninainen tarkastelu. Kvalitatiiv-
inen aineisto kerätään usein laadullisella menetelmällä esimerkiksi haastattelulla tai
havainnoinnilla, jossa ihminen on keskeisessä asemassa. Tutkimuksen kohdejoukko
on myös tarkasti määritelty eikä satunnaisotos. Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimus-
suunnitelma saattaa muokkautua tutkimuksen edessä. Se on suuntaa antava eikä
lopullinen. Aineisto käsitellään ainutlaatuisena ja sen mukaan tehdään siitä tulkintoja.
(Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161-164.)

5.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelu aineiston keruumenetelmänä on sekä haastava, että palkitseva. Tutkimusmenetelmänä käytin asiantuntijahaastattelua sekä yhtä sähköpostikyselyä. Tein teemahaastatteluja eli niin sanottuja puolistrukturoituja haastatteluja. Haastattelu on ehkä yksi yleisimmin käytetty laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu menetelmä (Eskola & Suoranta 2008, 85; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205). Haastattelua käytin siksi, että tutkittavien joukko on melko pieni ja heiltä haluttiin saada tarkkaa tietoa ja kartoittaa toimintamuodon palvelevuutta. Haastattelu oli hyvä valinta myös siksi, että aihetta ei juuri ollut tutkittu ja tutkijana minun oli hankala tietää vastausten suuntaa. Haastattelussa on paljon hyviä ja huonoja puolia. Hyvinä mainittakoon se, että haastateltavat voi helposti tavoittaa myöhemminkin ja haastattelu on aineistonkeruumenetelmistä yksi joustavimmista. Huonoina puolina voidaan pitää sitä, että haastattelu vie aikaa kaikissa vaiheissaan. Haastatteluista saattaa myös tulla virheellisiä riippuen haastattelijasta tai haastattelutilanteesta. Haastattelun luotettavuus voi kärsiä jos haastateltava antaa vain sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206.)

Haastattelut aloitin toukokuun lopussa ja tein ne loppuun kesä- ja heinäkuun aikana. Asiantuntijat ja muut haastateltavat ovat valittu yhdessä tilaajan kanssa. Toteutin haastattelut kasvotusten, puhelimitse sekä tein yhden sähköisen kyselyn saadakseni lisätietoja. Puhelinhaastatteluun päädyimme siksi, että se säästi matkustuskustannuksia (Eskola & Suoranta 2008, 86) sekä auttoi tekemään haastattelut ilman toiselle paikkakunnalle matkustamista. Puhelinhaastattelun etuna on myös se, että aineisto on helpommin koottavissa ja käsiteltävissä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 64).

Haastattelut toteutin puolistrukturoituina teemahaastatteluna. Käytin haastattelutapana yksilöhaastatteluita kohderyhmästä johtuen. Teemahaastattelu sopii parhaiten tutkimus ongelman selvittämiseen ja aineiston saamiseen luotettavasti (Eskola & Suoranta 2008, 86). Arvostan itse keskustelevaa, mutta en liian vapaata haastattelumallia. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että haastattelun teemat ovat tiedossa, mutta selkeät kysymykset ja niiden järjestys puuttuu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Suunnittelin haastattelukysymykset etukäteen pääpiirteittäin ja etsin tietoa haastateltavista ja heidän taustaorganisaatioistaan. Haastattelujen rakenne oli

kuitenkin joustava ja se muuttui haastattelujen edetessä. Puolistrukturoidussa haastattelussa on se hyvä piirre, että tutkija voi itse päättää esimerkiksi kysymysten järjestyksestä ja sanamuodoista (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47). Haastatteluni runko vaihteli hiukan haastateltavasta riippuen. Liitteenä kuitenkin haastattelujeni perusrunko, jota muokkasinkin tarvittaessa sopivaksi (Liite 1).

5.3. Teemoittelu analysointi menetelmänä

Kvalitatiivisen aineiston analysointiin on useita eri keinoja. Näistä yleisimpiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. Laadullisessa aineistossa aineistoa on usein paljon ja se tekee analysoinnista haastavaa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 224.)

Aineiston analysoinnissa lähdin liikkeelle litteroinnista. Luin aineiston useaan kertaan ja pyrin löytämään haastatteluista yhteisiä piirteitä. Päädyin käyttämään analysointitapana teemoittelua, sillä se sopi parhaiten tutkimusongelmani ratkaisemiseen. Teemoittelu on yksi erittäin tyypillinen kvalitatiivisen tutkimuksen analysointimenetelmä. Aineistosta voidaan nostaa helposti esille tutkimusta valaisevia teemoja (Eskola & Suoranta 2008, 174) ja jättää pois kaikkea mikä ei ole tulosten kannalta tärkeää. Kaikesta aineistosta, tekstimassasta on pyrittävä löytämään tutkimuskysymysten kannalta oleelliset aiheet. Teemoittelu on haastavaa, ettei se jää vaan kokoelmaksi sitaatteja ja erillisiä pätkiä haastatteluista. On tärkeää yhdistää teemat teoriaan. (Eskola & Suoranta 2008, 174–175, 177.) Teemoittelua voi suositella analysointitavaksi, mikäli tarkoituksena on ratkaista jokin käytännöllinen ongelma. Laadullisten tutkimusten analysoinnissa hankalaa on se, että aineistoa riittäisi analysoitavaksi ja kirjoitettavaksi vaikka miten paljon. Rajaaminen selkeisiin kokonaisuuksiin ja teemoihin voi olla hankalaa. Sitaattien käyttöä raportissa kannattaa välttää, sillä pelkät haastateltavien puheet eivät muodosta tutkimustuloksia. (Eskola & Suoranta 2008, 180.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys liittyvät olennaisena osana tutkimuksen arviointiin. Ennen haastatteluja otin haastateltaviin yhteyttä joko sähköpostitse tai puhelimitse. Samalla sain luvan käyttää aineistoa tutkimuksessani. Lähes kaikki haastateltavat halusivat, että säilytän heidän anonymiteettinsä, joten en erittele haastateltavia kovin paljon, enkä anna heistä kaikkia tietoja. Työskenneltäessä niinkin aralla kentällä kuin lastensuojelu on ehdottoman tärkeää muistaa vaitiolovelvollisuus ja toisen anonymiteetin suojaaminen. Vapaaehtoisuus ja luottamus ovat avainasemassa tutkimushaastatteluja tehtäessä (Eskola & Suoranta 2008, 92–93).

Luotettavuuteen vaikuttivat positiivisesti seuraavat asiat: tutkimuksen toteutin täysin itse, tein kaikki haastattelukysymykset, toteutin kaikki haastattelut, litteroin aineiston ja kirjoitin raportin. Haastattelutilanteet olivat suunniteltuja ja häiriötekijöitä ei juuri ollut. Puhelinhaastattelut oli hiukan hankalampi järjestää kuin muut, mutta varasin haastateltavilta soittoaikoja ja uskon heidän valinneen sellaisen ajan joka oli kiireetön. Tutkimuksen luotettavuus näkyy myös siinä, että kuvaan haastattelutilanteet, kerron haastateltavista ja lopuksi erittelen tulokset. Tutkimustuloksia käsittelen laajasti eri teemojen kautta monipuolista lähdeaineistoa apuna käyttäen.

Tutkimuksen luotettavuutta vahvistavat tarkat selvitykset siitä, miten tutkimus on tehty. Olen esitellyt kaikki tutkimuksen tekovaiheet ja eritellyt haastattelut selkeästi omiksi alaluvuikseen. Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa myös se, että asiantuntijat on valittu alan eri osa-alueilta ympäri Pirkanmaata. Aineisto ei näin ollen ole yhden ammattiluokan mielipiteiden varassa eikä sitoutettuna tiettyyn osaan Pirkanmaata.

6 AINEISTON ESITTELY HAASTATTELUJEN AVULLA

Haastattelin kuutta eri henkilöä. Haastattelujen lisäksi olen lukenut useita teoksia sijaishuollosta, lastensuojelusta ja vertaistoiminasta sekä tutkimuksia ja raportteja Internetistä. Seuraavissa alakappaleissa käsittelen jokaisessa haastattelussa esiin nousseet keskeiset asiat tutkimuskysymysteni näkökulmasta. Seuraavassa kappaleessa (7) esittelen tarkemmin haastattelujen avulla saadut vastaukset tutkimuskysymyksiin teemoittain. Opinnäytetyöni haastateltavat liittyvät kaikki erilaisilla lastensuo-

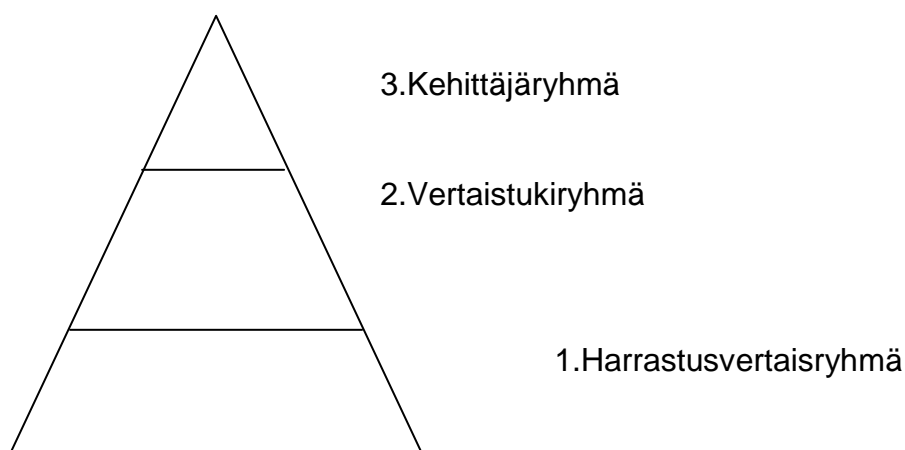
jeluun ja sijaishuoltoon ja heillä on myös tietoa vertaisryhmistä. He ovat joko osana toimintaa tai he liittyvät siihen jotenkin. Haastateltavat olivat erittäin avuliaita ja he kaikki halusivat olla osana parantamassa lastensuojelupalveluita Pirkanmaalla.

6.1 Pesäpuu ry:n kehittäjä

Yhtenä merkittävimpänä yhteistyökumppanina ryhmien perustamisessa tulevaisuudessa on varmasti Pesäpuu ry. Pesäpuu ry on 1998 perustettu valtakunnallinen lastensuojelun erikoisosaamiskeskus, jonka toimistot sijaitsevat Helsingissä ja Jyväskylässä. Pesäpuu ry:n toiminta on yleishyödyllistä ja sitä rahoittaa Raha-automaattiyhdistys (RAY). Pesäpuu ry korostaa sijoitettujen lasten ja nuorten kanssa tehtävän työn merkityksellisyyttä (Pesäpuu ry 2011).

Haastattelin Pesäpuu ry:n Selviytyjät ryhmän kehittäjää Johanna Barkmania puhelinhaastatteluna. Haastattelu oli erittäin antoisa, sillä Barkman itse oli ollut suunnittelemassa ja perustamassa sekä ohjaamassa vertaisryhmiä. Hän yhdessä työyhteisönsä kanssa on luonut mallin lasten vertaisryhmien pitämiseksi ja se on sovellettavissa monien eri ryhmien tarkoituksiin.

Barkman jakaa vertaisryhmätoiminnan kolmelle eri tasolle:

Kuvio 3. Vertaisryhmien eri tasot (Barkman 2011).

Ensimmäinen taso on harrastusvertaisryhmät, joihin moni voi osallistua. Pääasiassa on yhteinen tekeminen erilaisten toimintojen kautta ja yhdessäolo eikä niinkään ko-

kemusten jakaminen. Kokemusten jakaminen voi olla mahdollista, mutta ei välttämättä. Toisena tasona on vertaistukiryhmä, jossa ryhmässä on tarkoitus käsitellä elämäkokemuksia, tunteita ja ajatuksia ja jakaa niitä toisten kanssa. Vertaistukiryhmässä on mukana osaltaan terapeuttisia elementtejä. Vertaistukiryhmiin monet nuoret olisivat vielä valmiita osallistumaan, mutta eivät aivan kaikki. Osalla ei ole vielä valmiuksia käsitellä omia asioitaan toisten kanssa. Kolmantena ryhmänä on kehittäjäryhmä, jossa tarkoituksena on ottaa nuoret asiantuntijoiksi, mukaan kehittämään heitä koskevia asioita. Vain hyvin pieni joukko nuorista pystyy osallistumaan tai edes haluaa osallistua tähän toimintaan. (Barkman 2011.) Käsittelemisen tutkimuksessani eniten tasoa kaksi. Siihen mahtuvat monet nuoret, mutta ryhmä ei perustu vain harrastamiseen ja yhdessäoloon vaan myös asioiden jakamiseen.

Pääsin tapaamaan Barkmanin myös kasvotusten vertaisryhmäverkoston aloituspäätöspalaverissa ihan opinnäytetyöni loppuvaiheessa. Silloinkin sain vielä lisätietoja, tosin haastattelun ulkopuolelta. Barkmanin kokemus vertaisryhmien ja lastensuojelun puolelta on niin kattava, että hän tulee varmasti olemaan jatkossakin tärkeä osa Pirkanmaan sijaishuollon palveluiden kehittämisessä.

6.2 Nuorisopsykiatrisen osaston psykiatrisen sairaanhoitaja

Toinen haastateltavista oli Tampereen yliopistollisen sairaalan (TAYS) nuorisopsykiatrisen poliklinikan psykiatrisen sairaanhoitaja, joka kertoi puhelinhaastattelussa heillä toimivista ryhmistä. Tampereen nuorisopsykiatrisen poliklinikka tarjoaa Tampereen alueen nuorille ja heidän perheilleen yksilöllisiä nuorisopsykiatrian palveluita. Nuorisopsykiatrisen poliklinikan kohderyhmää ovat 13–19 – vuotiaat nuoret, jotka tarvitsevat mielenterveydellistä tutkimusta tai hoitoa. Poliklinikka tekee joustavaa ja perhekeskeistä työtä avohoidon palveluina. (Tampereen kaupunki. Nuorisopsykiatria 2011.)

Psykiatrisen sairaanhoitaja kertoi heillä toimivan erilaisia nuorten ryhmiä ja heillä on toiminut ryhmiä jo kuuden vuoden ajan. Ryhmiä on ollut monia erilaisia mm. neuropsykiatrisen ryhmä, jossa potilailla on esimerkiksi ADHD tai Asperger sekä kaksoisdiagnoosi taustaa. Reeniryhmä on ryhmä, jossa on mukana nuoria, joilla on esimer-

kiksi traumaperäistä sosiaalista jännitystä. Starttiryhmässä on potilaita, joilla on myös ADHD oireita. ART – menetelmää käytetään ART-ryhmässä, jossa keskitytään aggressiivisuuden hallintaan. Depressiokoulu on yksi ryhmistä. Tämä ryhmä on niin sanotusti ei- hoidollinen, ja siellä harjoitellaan masennuksen hallintaa. Monissa ryhmistä on asiakkaana myös sijoitettuja nuoria, joten yhteistyö nuorisopsykiatrisen poliklinikan kanssa voisi tulevaisuudessa olla mahdollinen. (Psykiatrinen sairaanhoitaja 2011.) Yhteistyön tekeminen eri toimijoiden välillä on tärkeää lastensuojelussa, sillä sen avulla pystytään luomaan turvallinen tukiverkosto nuoren ympärille.

6.3. Lapsiasiavaltuutetun toimiston lakimies

Kolmantena haastattelin lapsiasiavaltuutetun Maria Kaisa Aulan lakimiestä Jaana Tervoa puhelinhaastatteluna. Tervo oli mukana toukokuun seminaarissa ja on entisenä sosiaalityöntekijänä hyvin kiinnostunut lastensuojelun kentästä. Tapasin Tervon kaksi kertaa. Tapasimme ensin alkukevään seminaarissa ja sitten alkusyksyn aloituspalaverissa.

Lapsiasiavaltuutetun toimi tuli Suomeen vasta vuonna 2005. Maria Kaisa Aula on toiminut virassa siitä saakka. Lapsiasiavaltuutetun toimistoa haastattelussa edusti lakimies Jaana Tervo. Lapsiasianvaltuutetun tehtävänä on seurata lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumista, välittää tietoa päättäjille ja vaikuttaa heidän päätöksiinsä lasten näkökulmasta ja edistää YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista. (Lapsiasiavaltuutettu 2011.)

Oman työnsä kannalta ja lapsiasiavaltuutetun toimiston kannalta tärkeimmäksi asiakasi Tervo näkee lapsilähtöisyyden lisäämisen. Lastensuojelun laadun tutkiminen ja parantaminen eri toimintojen avulla on merkittävää. Tietoisuuden lisääminen perheissä ja laitoksissa olisi tärkeää ja nuorten aseman huomioon lastensuojelussa vaikkapa juuri vertaisryhmien avulla olisi tärkeää.

6.4. Sosiaalityöntekijä

Neljäs haastateltavistani oli sosiaalityöntekijä, joka lopulta vastasi minulle sähköpostitse kyselyyn. Yritin tavoittaa useita Pirkanmaan alueen sosiaalityöntekijöitä niin Tampereelta, Kangasalta kuin Ylöjärveltäkin. Sosiaalityöntekijä, joka vastasi kyselyyn tahtoi pysyä nimettömänä. Hän työskentelee kuitenkin sijoitettujen pirkanmaalaisten lasten ja nuorten kanssa erittäin läheisesti. Sosiaalityöntekijän haastattelu olisi ollut erittäin tärkeä saada tutkimukseen mukaan, mutta se ei useista yrityksistä huolimatta onnistunut. Tämä kertoo osaltaan sosiaalityöntekijöiden valtavasta työtaakasta ja osaltaan siitä, että haastattelujen aikana oli pahin kesälomakausi menossa.

Sosiaalityöntekijä on henkilö, joka auttaa yksilöitä ja perheitä elämän kriisitilanteissa ja ongelmissa. Työ on sosiaalihuollon asiakaspalvelu-, suunnittelu- ja johtotehtävistä koostuvaa auttamista. Lastensuojelu on osa toimenkuvaa. Siihen kuuluu lasten kasvatukseen ja -hoitoon liittyvän tuen lisäksi perheen elämänhallinnan ja arjen ohjausta. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2011.) Yhteistyö eri toimijoiden välillä on tärkeää vertaisryhmiä perustettaessa ja järjestettäessä. Sosiaalityöntekijät ovat avainasemassa esimerkiksi vertaisryhmien markkinoimisessa nuorille.

Sosiaalityöntekijän mielestä olisi ehdottoman tärkeää saada sijoitetuille nuorille vertaisryhmiä ja hän työssään voisi suositella vertaisryhmiin osallistumista nuorille. Sosiaalityöntekijät pitävät yhteyttä nuoriin usein ja he vastaavat monista nuoria koskevista päätöksistä. Sosiaalityöntekijät ovat vertaisryhmien perustamisessa avainasemassa. Olisi tärkeä saada sosiaalityöntekijöitä mukaan vertaisryhmien suunnitteluun ja markkinointiin.

6.5. Sijoitettu nuori vertaisryhmässä

Viides haastateltavani oli sijaishuollon piirissä kasvanut nuori, joka oli sijoituksensa aikana päässyt osallistumaan nuorten vertaisryhmään Jyväskylässä. Hän ei nykyään enää ole sijoitettuna vaan asuu jo itsenäisesti. Muistot sijoituksesta ja vertaisryhmään osallistumisesta olivat kuitenkin vahvat. Tältä nuorelta sain paljon tietoa vertaisryhmien toiminnasta ja siitä, kuinka nuoret sijoituksen ja vertaisryhmä toiminnan itse kokevat. Haastattelu tehtiin meluisissa oloiloissa, mutta aineistosta tuli kuitenkin laaja ja hyödyllistä tietoa tuli paljon.

Nuorten vertaisryhmään osallistuminen on antanut tälle sijoitetulle nuorelle niin paljon, että hän ehdottomasti halusi osallistua opinnäytetyöni tekemiseen antamalla haastattelun ja hän toivoisi, että kaikilla sijoitetuilla nuorilla olisi mahdollisuus osallistua vertaisryhmään. Vanhemmat sijoitetut nuoret ja varsinkin sijoituksensa jo päättäneet nuoret voisivat toimia yhtenä ohjaajana vertaisryhmässä. Vertaisohjaajuus olisi nuorille hyvä mahdollisuus päästä näkemään, että sijoitetulla nuorella on elämää sijoituksen jälkeen ja, että itse voi vaikuttaa elämänsä suuntaan.

6.6. Sijoitettu nuori

Kuudes haastateltavani oli sijoitettu nuori, joka kertoi näkemyksistään vertaisryhmistä nuoren kannalta. Nuorten näkemys oli mielestäni tärkeä saada esiin tutkimuksessa jollain tavalla. Säilytän nuoren anonymiteetin täysin, joten en lähde erittelemään mitään tietoja hänestä. Nuorelta sain vastauksia kuitenkin sellaisiin kysymyksiin, joihin aikuiset eivät välttämättä pysty vastaamaan vaikka ovatkin alansa asiantuntijoita. Tämä kyseinen nuori toivoo vielä sijoituksensa aikana pääsevänsä sijaisnuorille tarkoitettuun vertaisryhmään ja uskon, että moni sijoitettu nuori haluaisi sen päästä kokemaan.

7 VERTAISRYHMIEN PERUSTAMINEN JA TOIMINTA - TULOSTEN ESITTELY ELI VASTAUKSET TUTKIMUSKYSYMYKSIIN

Tässä kappaleessa esittelen teemoittain haastattelujen pohjalta saadut vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

1. Millaisia sijoitetuille nuorille tarkoitettuja vertaisryhmiä on jo olemassa?
2. Miten nuorten vertaisryhmät toimivat?
3. Mitä hyötyä vertaisryhmistä voisi olla sijaishuolto nuorille?

Kuuden haastattelun perusteella tulokset eivät ole kovin kattavia, mutta kaikki tieto, jonka haastattelujen avulla sain, oli samansuuntaista. Teemat ovat: vertaisryhmien perustaminen, vertaisryhmän ohjaaja, vertaisryhmissä toiminta, vertaisryhmien hyöty sijoitetuille nuorille ja sijoitettujen nuorten vertaisryhmä verkossa. Näiden viiden teeman alle kuuluu paljon muitakin aihepiirejä, joita en tarkemmin lähde erittelemään.

7.1 Vertaisryhmän perustaminen

Alussa on tietenkin tärkeää, että on kokemusta ja tietoa siitä, onko ryhmä ylipäänsä tarpeellinen (Jyrkämä 2010, 30). Tähän kysymykseen vastaa opinnäytetyöni ja asiantuntijoiden kokemukset siitä, että pirkanmaalaiset sijoitetut nuoret tarvitsevat vertaisryhmiä. Tutkimukseni perusteella selvisi, ettei Pirkanmaalla ole sijoitetuille nuorille vertaisryhmiä. Muuallakin Suomessa niitä on ollut hyvin vähän. Toisena tärkeä kohtaana ryhmiä perustettaessa on yhteistyökumppaneiden etsiminen ja valitseminen (Jyrkämä 2010, 30). Tämän kohdan toteutimme sekä toukokuun seminaarin avulla että elokuun aloituspalaverin avulla. Pirkanmaalta löytyi useita eri tahoja, jotka haluaivat olla mukana perustamassa sijoitettujen nuorten vertaisryhmiä. Seuraavana kohtaana on kohdejoukon tavoittaminen eli nuorten löytäminen ryhmiin (Jyrkämä 2010, 30).

Haastateltavistani muutamilla oli käytännön kokemusta vertaisryhmien tai nuorten ryhmien perustamisesta. Kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin jonkinlainen käsitys siitä mitä hyvän ja toimivan vertaisryhmän perustamiseen vaaditaan.

Ryhmään valitaan siihen sopivia yksilöitä, joilla on myös oma vahva halu osallistua vertaisryhmään. Johanna Barkman on ollut mukana perustamassa vertaisryhmiä ja myös Pesäpuu ry:n Selviytyjät ryhmää. Hän kertoi haastattelussa ryhmän perustamisesta ja siihen liittyvistä asioista.

”...kutsu oli netissä ja lehdessä. Nuoria mukaan etsittiin järjestökumppaneiden kautta ja aktiiviset sosiaalityöntekijät ja sijaisvanhemmat olivat tärkeitä.”

”...puolisen vuotta kesti jäsenten etsintä Selviytyjät ryhmään. Sitten nuoret tekivät kirjallisen hakemuksen. Sitä en suosittelen enää käytettäväksi. Mieluummin siten, että haastatellaan nuoret. Sitten niiden hakemusten perusteella valittiin nuoret...”

Barkman antoi haastattelussaan hyviä käytännön vinkkejä vertaisryhmien perustamiseen. Niistä näkyi kokemuksen kautta opittu asiantuntijuus asiasta.

Nuorten kannalta on tärkeää, että heille tiedotetaan asioista. On tärkeää kertoa nuorelle hänen mahdollisuudestaan osallistua toimintaan ja esitellä toiminta. Markkinointi on siis tärkeää vertaisryhmien perustamisessa. Hyvä markkinointi takaa sen, että juuri ne nuoret, joille vertaisryhmä voisi olla oikea tapa käsitellä asioita ja päästä jakamaan tuntemuksiaan löytävät paikalle. Markkinoinnissa juuri sosiaalityöntekijät, jotka päättävät sijoituksesta ja nuoren asioista ovat merkittävässä osassa. Pohjois-Savossa markkinointi oli hoidettu kuntien sosiaalityöntekijöille sähköpostitse, mutta se ei tuottanut tulosta. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikön sosiaalityöntekijöiden avulla tavoitettiin lopulta nuoret. Myös sijoitetun nuoren sijaisvanhemmat tai ohjaajat laitoksessa voivat olla osa markkinointia.

Sopivat nuoret sopivaan ryhmään löytyvät haastattelujen kautta. Barkman (2011) kertoo, että haastattelu on parempi tapa kuin kirjallinen hakemus. Myös Pohjois-Savon mallissa nuoret oli haastateltu taustojen kartoittamiseksi. Haastattelussa nuoret voivat omin sanoin kertoa miksi haluavat ryhmään ja ryhmän vetäjät ja järjestäjät voivat muodostaa ryhmiä, jotka voivat toimia tarkoituksen mukaisesti.

Neljäntenä kohtana on nuorten rohkaiseminen mukaan toimintaan, etteivät ryhmät jää vain ajatuksen tasolle (Jyrkämä 2010, 30). Tässä rohkaisussa sijaisperheillä ja laitoksien ohjaajilla on erittäin merkittävä rooli. Nuoren motivoiminen toimintaan saattaa olla haastavaa, mutta lopulta se on toivottavasti myös palkitsevaa. Alkuinnostuksen muodostaminen ja hyvä markkinointi on aikuisten vastuulla.

Viidentenä kohtana on ryhmätoiminnan aloittaminen. Ryhmät eivät käynnisty itseltään silmänräpäyksessä vaan toiminnan aloittaminen vaatii hyvää suunnittelua. (Jyr-

kämä 2010, 30.) Tarvitaan rahaa, tilat, ohjaajat ja paljon tietoa ja kokemusta. Pirkanmaalla ryhmät aloittavat toivottavasti toimintansa vuoden 2012 alussa. Yhteistyötahojen kanssa on sovittu, että siihen mennessä hoidetaan asiat kuntoon, jotta ryhmien aloittaminen on mahdollista.

7.2 Vertaisryhmän ohjaaja

Yhtenä keskeisenä teemana tutkimuksessani esiin nousi ohjaajan tärkeä rooli vertaisryhmissä. Kaikkien haastattelujen perusteella ohjaaja määrittää ryhmän toimivuutta niin paljon, että se luokitellaan yhdeksi tärkeimmäksi teemaksi. Vertaisryhmän ohjaajalta vaaditaan paljon. Ihan tavallisten nuorten ohjaajalta vaaditaan myös paljon, mutta kun on kyse sijoitetuista nuorista, tarvitaan tietämystä, herkkyyttä ja ohjaustaitoa.

Psykiatrinen sairaanhoitaja kuvaa hyvää vertaisryhmän ohjaajaa seuraavin sanoin:

”Hyvä ohjaaja on sellainen, että se on tasa-arvoinen, ei nouse itse yläpuolelle. Ei arvota näkemyksiä, eli ei pidä omia näkemyksiään parempana kuin nuorten. Pitää olla myös kunnioittava niitä nuoria kohtaan. Aktiivinen ohjaaja, joka osallistuu keskusteluun myös itse.”

Hyvän ohjaajan merkkeinä oli kaikissa haastatteluissa se, että ohjaaja ei aseta itseään nuorten yläpuolelle vaan pystyy ohjaamaan nuoria tasa-arvoisesti. Vertaisryhmien ohjaaja ei voi olla jyräävä auktoriteetti vaan hänen pitää pystyä luomaan tasavertainen ja turvallinen ilmapiiri. Turvallisessa ja sallivassa ilmapiirissä jokaisella on mahdollisuus olla oma itsensä. (Heiskanen & Hiisijärvi 2011.)

Tärkeää sijoitettujen nuorten vertaisryhmän ohjauksessa olisi myös se, että ohjaajalla on jokin alan ammattitutkinto, jokin alan koulutus. Nuoruuden ymmärtäminen käsitteenä ja sijoituksen ymmärtäminen olisi erittäin tärkeää. Ohjaajana ei voi toimia siis kuka tahansa. Pitää olla tietoa, koulutusta ja asennetta, joka sopii nuorten ohjaukseen. Hyödyllistä on myös se, jos vertaisryhmien ohjaajalla on kokemusta ja ymmärrystä ryhmädynamiikasta (Heiskanen & Hiisijärvi 2011).

Vertaisryhmän alussa ohjaajan rooli on isompi. Kuitenkin ryhmätoiminnan edetessä ohjaajan rooli vähenee ja vetovastuu siirtyy enemmän ryhmälle. (Jyrkämä 2010, 41.) Nuorten vertaisryhmän ohjaajan on tarkoitus olla turvallisena aikuisena ja mahdollistajana nuorten omalle asioiden käsittelylle. Ohjaajan tehtävänä on alussa järjestää kaikki, mutta myöhemmin vastuuta siirretään nuorille niin, että he huolehtivat jo itse joistakin asioista. Ohjaajan tehtävä on olla innostajana ja saada kaikki ryhmäläiset mukaan toimintaan (Huusko, Raitanen & Varjoranta 2007, 35).

Yleensä vertaisryhmissä ohjaaja on yksi tuen tarvitsija eli vertainen. Sijoitettujen nuorten vertaisryhmässä ryhmän turvallisuuden kannalta ohjaajan kannattaa kuitenkin olla turvallinen aikuinen. Aikuisen tehtävä nuorten vertaisryhmässä on antaa nuorille mahdollisuus keskusteluun ja jakamiseen, mutta myös asettaa rajat. Aikuinen on vastuussa nuorista vertaisryhmän aikana. Ohjaaja on kanssakulkija, joka huolehtii ryhmän toimivuudesta (Heiskanen & Hiisjärvi 2011).

7.3 Vertaisryhmien toiminta

Tutkimuksessani etsin vastausta kysymykseen millainen on toimiva vertaisryhmä. Tämä teema esiintyi erityisesti asiantuntijahaastatteluuissa. Keskeisimmät keskustelun aiheet liittyvät tietenkin nuoria itseään kiinnostaviin aiheisiin, mutta sijoitettujen nuorten vertaisryhmässä aiheet voivat olla hiukan erilaisia. Pesäpuu ry:llä on oma malli lasten vertaisryhmien ohjaamiseen. Seuraavassa taulukossa näkyvät kymmenen kerran vertaisryhmän kertojen teemat, pääajatus ja se mitä tunnetta milläkin kerralla käsitellään.

Kerrat	Teema	Tunne	Pääajatus
1	Tutustuminen	Jännitys	Joskus uudet tilanteet jännittävät
2	Tunteiden nimeäminen ja tunnistaminen	Onni	Kaikki tunteet ovat sallittuja
3	Ihmissuhteet ja kiintymys	Pettymys	Niihinkin voi pettyä, joita rakastaa
4	Kiintymys- ja lojaliteettiriidat	Suru	Saan rakastaa ketä haluan!

5	Traumaattiset kokemukset ja menetykset	Viha	On oikein jakaa kaikenlaisia asioita
6	Traumaattisten kokemusten ja menetysten käsittely	Pelko	Pelko voi olla ystävä tai vihollinen
7	Omat selviytymiskeinot	Häpeä	En ole ainoa sijoitettu lapsi
8	Jämäkkyys ja oikeus itsesuojeluun	Rohkeus	Minulla on oikeus olla turvassa
9	Itsetunto ja minäkäsitys	Ylpeys	On oikein arvostaa itseään
10	Ryhmän päättäminen	Kaikki tunteet ja haikeus	Valoa ja voimaa tulevaisuuteen

Kuvio 4. Sijoitettujen lasten vertaisryhmämalli. (Pesäpuu ry 2011).

Ryhmiä kokoontumisia tässä Pesäpuu ry:n mallissa on 10. Jokainen ryhmäkerta kestää noin puolitoista tuntia ja jokaisella kerralla on oma teema, tunne ja pääajatus, joita käsitellään. Näiden kymmenen kerran jälkeen on pidetty yhteinen tapaaminen lapsen ja hänen lähiverkostonsa kanssa. Tätä tapaamista kutsutaan tulevaisuusvertaaksi. Tarkoituksena on antaa palautetta toiminnasta ja miettiä miten jatketaan eteenpäin. Taulukon tunteita ja teemoja voisi soveltaa myös nuorten ryhmien järjestämiseen. Sijoitetut nuoret kokevat monet tunteet haastaviksi ja erityisesti tunteista puhuminen ja asioiden jakaminen toisten ihmisten kanssa on hankalaa.

Pohjois-Savossa mallia on sovellettu nuorten kanssa vuonna 2007. Pohjois-Savon malli oli sovellettu versio Pesäpuu ry:n mallista. Tavoitteena oli saada sijoituksen loppusuoralla olevat nuoret miettimään ja rakentamaan kuvaa elämästään. Työskentely nuorten kanssa oli toiminnallista, kokemuksellista ja ratkaisukeskeistä. (Huusko, Raitanen & Varjoranta 2007, 29.)

Ryhmän toiminnan tulee perustua vapaaehtoisuuteen, omaehtoisuuteen ja luottamukseen ja ketään ei saa pakottaa mihinkään. Ryhmä tarjoaa nuorille mahdollisuuden jakaa, mutta ei pakota mihinkään. Ryhmäkerroissa rutiinit tuovat turvallisuutta, joten kaikki kerrat tulisivat olla rakenteeltaan samanlaisia. (Huusko, Raitanen & Varjoranta 2007, 35.)

Tärkeää vertaisryhmissä on myös säännöt ja rajat, jotka ohjaajan täytyy tehdä nuorille heti alusta asti selväksi. Nämä ovat eettisiä periaatteita, jotka ryhmässä kannattaa

käydä läpi. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus on ensimmäinen ja erittäin tärkeä asia. Vertaisryhmissä käsitellään usein erittäin arkoja ja henkilökohtaisia aiheita ja ihmisten on voitava luottaa siihen, että ne jäävät vain ryhmäläisten tietoon. Toisena on vastavuoroisuus. Osallistujat ovat vastavuoroisessa kanssakäymisessä keskenään. Jokainen saa itse määritellä rajat. Kaikki osallistujat ovat tasavertaisia. Kaikkien kokemukset ovat yhtä arvokkaita. Neljäntenä on toisten ihmisten kunnioittaminen. Vertaisryhmässä jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ja olla oma itsensä. Viidentenä on erittäin tärkeä eettinen periaate eli itsemääräämisoikeus. Jokainen saa itse määritellä mitä tekee ja mitä kertoo. (Jyrkämä 2010, 49.)

Haastatteluissa tuli ilmi nuorten suuri tarve jakamiselle. Oman tarinan kertominen ja muiden tarinoiden kuuleminen auttaa nuorta ymmärtämään omaa elämänsä ja hahmottamaan omaa rooliaan elämässä. Erittäin tärkeäksi nousi se, että nuori havaitsee, ettei hän ole asiansa kanssa yksin ja muut ymmärtävät häntä.

Haastatteluissa nuoret sanoivat, että merkityksellistä on päästä tapaamaan toisia samassa tilanteessa olevia tai olleita nuoria. Heidän kanssaan olisi mukava päästä keskustelemaan ja tekemään asioita. Nuoret sanoivat haastatteluissa, ettei tekemisen tarvitsisi olla mitenkään erityistä. Tekemisen ohessa voisi sitten jakaa asioita. Nuorten ryhmissä toiminnallisuus on yksi keskeisistä tekijöistä. Pohjois-Savon mallissa nuorten kanssa asioita käsiteltiin esimerkiksi draaman avulla (Huusko, Raitanen & Varjoranta 2007, 30).

7.4 Vertaisryhmien hyöty sijoitetulle nuorelle

Kolmantena tutkimuskysymyksenäni oli onko vertaisryhmille hyötyä sijoitetuille nuorille ja sain siihen hyvin voimakkaan vastauksen varsinkin sijoitetuilta nuorilta. Vertaisryhmien perustaminen Pirkanmaalle on nuorille tärkeää. Hyötyä on kuitenkin hankala mitata ja siksi rahoitusta voi olla hankala saada.

Nuorten asema lastensuojelun kentällä on haastava. Lastensuojelussa nuoruus mielletään eräänlaisena alakäsitteenä. Kuitenkin nuorilla on omat erityistarpeensa lastensuojelussa. Nuorten tukimuodot lastensuojelussa ovat kuitenkin erittäin vähäisiä tai

niitä ei ole. Nuoret ovat kuitenkin sijaishuollossa kasvava ryhmä. Vuodesta 1991 vuoteen 2009 lastensuojelun piirissä kasvavien määrä oli kasvanut reilusta 8000 reiluun 16 000. Lastensuojelussa nuoret tarvitsevat hyvin intensiivistä tukea, rajoja antavaa ja huomioivaa kasvatusta. Nuoren elämään puuttuminen kertoo, että hänestä välitetään. (Huusko, Raitanen & Varjoranta 2007, 29-31.)

Nuorten vertaisryhmistä saadut tulokset ovat erittäin hyviä. Toimintaa on kuitenkin aivan liian vähän. Vertaisryhmien hyötyä sijoitetuille nuorille ei ole pystytty mittaamaan vielä millään tavalla, sillä ryhmiä ei ole juuri ollut. Ajatus hyödystä on kuitenkin vahvana. Se liittyy osallisuuteen ja kokemukseen siitä ettei sijoitettu nuori ole tilanteessaan yksin.

Olli Jyrkämä on jaotellut ryhmämuotoisen vertaistoiminnan hyötyjä seuraavasti: kokemusten jakaminen ja vaihto, identiteetin selkiyttäminen ja vahvistuminen, voimaantuminen, yhteisöllisyys, ystävyys ja kansalaistoiminta. Kokemusten jakamisessa ja vaihdossa merkittävää on, että nuori saa luovuttaa itse kokemansa asiat toisten käyttöön ja toiset ovat aktiivisia osallistujia omien kokemustensa kautta. Identiteetti selkiytyy ja vahvistuu, kun elämä tulee tarinoiden ja jakamisen kautta oikeutetuksi. Voimaantuminen tapahtuu, kun saa tukea muita ryhmäläisiä ja saa tukea oman identiteetin vahvistumiselle. Ryhmän avulla omat voimavarat löytyvät helpommin. Voimaantumista tapahtuu myös pelkästään siitä, että saa jakaa omia asioitaan ja muut ymmärtävät. Yhteisöllisyyden tunne muodostuu juuri siitä, että muilla on samankaltaisia kokemuksia ja heidän kanssaan voi jakaa asioita. Ystävyys muodostuu ryhmän toimiessa ja samanlaisten ihmisten jakaessa asioita. Kansalaistoimintaa ryhmämuotoinen toiminta on, kun ryhmä ihmisiä haluaa tehdä yhdessä omaan elämään sopivia asioita ja ryhmäläiset haluavat olla mukana vaikuttamassa asioihin. (Jyrkämä 2010, 26.)

Haastateltavista sijoitettu nuori, joka oli ollut mukana vertaisryhmässä kuvasi vertaisryhmän hyötyjä seuraavasti:

”...voi kertoa oman tarinan ja toiset ymmärtävät puolesta sanasta. Koulukavereiden kanssa ei voi puhua samalla tavalla. Ei ne sillä tavalla ymmärrä. Sijaishuoltonuorilla on ainakin se yksi yhdistävä tekijä, joka on to-

si iso osa elämästä. Saa ymmärrystä muilta eikä tarvitse häpeillä sitä mikä on... Vertaisryhmässä voi purkaa omia ajatuksia. Parasta on se, että nuori voi saada elinikäisiä ystäviä, koska on jakanut henkilökohtaisimmat asiat toisten kanssa.”

Kokemus ymmärretyksi tulemisesta ja ystävydestä ovat sijoitetuille nuorille erittäin tärkeitä. Muut samanikäiset, joilla on samanlaisia kokemuksia auttavat sijoitettua nuorta huomaamaan ettei hän ole tilanteessaan yksin. Nuoruusiässä yhteisöllisyys ja ystävien saaminen on todella tärkeää kehitysvaiheen kannalta.

Vertaisryhmistä saatua apua sijoitetuille nuorille ei ole mitattu mitenkään ja sen mitaaminen olisikin hankalaa. Haastattelujen perusteella voisin todeta kuitenkin, että ryhmistä saatu hyöty sijoitetuille nuorille on valtava. Nuoret ymmärtävät vertaisryhmässä, että on muitakin sijoitettuja ja muita samassa elämäntilanteessa olevia. He eivät ole ongelmiansa kanssa yksin ja voivat jakaa ajatuksiaan toisille oman ikäisille, jotka ymmärtävät.

7.5 Sijoitettujen nuorten vertaisryhmä verkossa

Sijoitettujen nuorten vertaisryhmän perustaminen Internetiin kiinnosti tilaajaa ja minua tutkijana hyvin paljon. Tahdoin liittää haastatteluihin kysymyksen koskien mahdollista Internet yhteisöä sijoitetuille nuorille. Sellaista ei ole vielä kukaan tehnyt, mutta se voisi olla mahdollisuus.

Sain haastatteluista ristiriitaisia tuloksia kysyessäni sijoitettujen nuorten Internet yhteisöstä. Monen haastateltavan mielestä se voisi olla hyvä juttu, mutta siihen sisältyy tiettyjä riskejä. Nuoret käyttävät Internetiä sujuvasti, mutta siellä piilee myös riskejä. Nuorten verkonkäyttö on ollut esillä julkisessa keskustelussa niin hyvässä kuin pahassa. (Joensuu 2007, 5.) Huuskonen on tehnyt verkon riskeistä ja mahdollisuuksista swot – analyysin (Huuskonen 2010, 75). Valitsin siitä sijaishuollon vertaisryhmien kannalta tärkeimmät seuraavaan swot – analyysiin.

Vahvuudet +ei sidottu aikaan/paikkaan +tavoittaa laajan joukon +nimettömyys/turvallisuus +matala kynnyks +tasa-arvoisuus	Heikkoudet - vaatii yhteydet - nimettömyys/turvattomuus - palautteen sattumanvaraisuus - sosiaalisen kontrollin sattumanvaraisuus - vaatii verbaalista kyvykkyyttä
Mahdollisuudet +uudet kommunikaatiomenetelmät +nuorten tavoittaminen +palvelut, jotka hyödyntävät sosiaalista mediaa	Uhat -sosiaalisten suhteiden virtualisoituminen -tietoturvaongelmat -ei-toivotut suhteet -identiteetin varastaminen/väärinkäyttö

Kuvio 5. Swot – analyysi. Sijoitettujen nuorten vertaisryhmä verkossa 2011.

Vertaistuen antaminen verkossa on lisääntynyt ja sen merkitys on kasvanut Internetin käytön ja sosiaalisen median yleistessä. Suomalaisista kotitalouksista 80 %:lla on käytössään tietokone. Verkon kautta haetaan tietoa, käytetään palveluita ja viestitään. Suurin osa julkisista ja yksityisistä palveluista tiedottaa nykyisin toiminnastaan verkossa. Internet antaa maailmanlaajuisesti kansalaisille mahdollisuuden myös verkostoitua. Internetissä on jo nyt lukemattomia erilaisia keinoja pitää yhteyttä ja saada tukea ongelmiinsa. Internetissä on esimerkiksi avoimia ja suljettuja keskusteluryhmiä, chat- yhteisöjä, sähköpostilistoja ja blogeja. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilta nuoren on mahdollista saada apua ja vertaistukea. (Huuskonen 2010, 71-72.)

Suomen Lasten Parlamentin säätio (SLPS) on kehittämässä virtuaalimaailmaa, jossa olisi mahdollisesti oma Sijaishuoltotorni. Tämä tarkoittaisi mahdollisuutta saada sijoitetuille nuorille oma verkossa toimiva vertaisryhmä. Toimintaa ollaan vasta suunnittelemassa, mutta toivottavasti se saadaan käyntiin jossain vaiheessa.

Haastatteluissa kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että verkossa toimivassa vertaisryhmässäkin pitäisi olla joku ohjaaja tai valvoja, joka voisi seurata verkossa käytävää keskustelua. Verkkokeskustelun ohjaamisen haasteellisuus on siinä, että ohjausmenetelmistä käytettävissä on vain keskustelu. Ilmeiden ja eleiden puuttumisen takia väärin ymmärtämisen riski kasvaa. Ohjaajan rooli ryhmässä vaihtelee sen mukaan

onko se suljettu vai avoin ryhmä. Verkkovertaistukiryhmässä ohjaajan tehtävänä voi olla keskustelun herättäminen, esittelyjen pyytäminen, säännöistä kertominen, aktiivinen vastaaminen ryhmäläisten viesteihin, ristiriitatilanteisiin puuttuminen. (Huuskonen 2010, 79.)

Erittäin tärkeäksi haastatteluissa mainittiin se, ettei verkossa toimiva vertaisryhmä olisi ainut keino vaan se voisi toimia tavallisen vertaisryhmän rinnalla. Esimerkiksi mikäli tapaamiskerroilla on pitkä aikaväli, välissä voisi olla yhteinen kokoontuminen verkkoympäristössä. Verkkoympäristö ei missään tapauksessa saisi korvata henkilökohtaista konkreettista kohtaamista.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET PIRKANMAAN SIJAISHUOLTOON

Pirkanmaan sijaishuoltoa pystyisi vielä siis tulosten perusteella kehittämään mittavasti. Pesäpuu ry on luvannut avustaa mm. kouluttamalla vertaisryhmien ohjaajia ja antamalla oman mallinsa Sija ry:n käyttöön. Kehittämisehdotuksia sain lisää aloituspalaverista, jonka järjestimme 23.8.2011 Tampereella.

Kehittämisehdotuksenani on yksinkertaisesti rahoituksen hakeminen nuorten sijoitettujen vertaisryhmille, sillä niiden tarve on suuri. Nuorten yksinäisyys ja sijoitettujen nuorten elämäntilanteen hankaluus, sekä sijoitettujen nuorten määrän kasvu ovat asioita, jotka saavat vertaisryhmien tarpeen suuremmaksi.

Kehittämisehdotuksena yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välille tuli esille myös suoraan haastatteluissa. Psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä, lakimies ja Pesäpuu ry:n kehittäjä olivat työssään valmiita tekemään asioita sijoitettujen nuorten vertaisryhmien hyväksi ja he toivoivat tiivistä yhteistyötä lastensuojelun ammattilaisten välille.

Ammattialalle opinnäytetyöni on tärkeä, koska kukaan ei ole aiemmin Pirkanmaalla tutkinut mahdollisuutta järjestää vertaisryhmiä sijoitetuille nuorille. Opinnäytetyöni on tärkeä oikeassa elämässä eikä vain paperilla ja siitä syntyy oikeasti sijoitetuille nuorille parhaita mahdollisia vertaisryhmiä. Mielestäni on hämmäntävää, ettei asiaan ole

Pirkanmaalla tartuttu aiemmin sillä vertaisryhmiä sijoitetuille lapsille ja nuorille on järjestetty eri toimijoiden avulla muualla Suomessa.

Opinnäytetyöni tulokset auttavat Sija ry:tä ja muita toimijoita luomaan mahdollisimman toimivat vertaisryhmät Pirkanmaalle. Aloituspalaverissa oli mukana useita toimijoita Pirkanmaalta sekä Jyväskylästä että Helsingistä. Esittelin tutkimukseni ja tulokset alan toimijoille ja he olivat kiinnostuneita opinnäytetyöstäni ja kootuista tuloksista.

Opinnäytetyöni hyöty näkyy jo välittömästi, sillä aloituspalaverissa päätimme jo yhteisesti alustavasti asioita. Sija ry, joka lähtee vetämään nuorten vertaisryhmiä saa käyttöönsä valmiin opinnäytetyöni tuottamat tiedot. Nuorille sijoitetuille vertaisryhmiä Pirkanmaalle saadaan toivottavasti käynnistettyä vuoden 2012 alusta. Suunnittelu työ on käynnissä jo tällä hetkellä ja monet toimijat ovat kiinnostuneita osallistumaan toimintaan jollain tasolla. Ryhmien käynnistyttyä tässä olisi tutkimusaihetta jollekin toiselle. Tulevaisuudessa voisi tutkia ryhmien toimintaa ja niiden hyötyä sijoitetuille nuorille.

9 YHTEENVETO

Lähdin viisi kuukautta sitten etsimään vastauksia kysymyksiin, jotka yhdessä tilaajan kanssa päätimme. Matka opinnäytetyöni loppuun saattamiseen on ollut haastava. En suosittelen kenellekään opinnäytetyön tekemistä kesän aikana, sillä silloin ei saa kiinni opinnäytetyöohjaajaa eikä välttämättä tilaajaakaan saatikka haastateltavia. Mikäli opinnäytetyön tekee kesällä, kannattaa jo keväällä hyvissä ajoin varmistaa, että haastateltavat ovat tavoitettavissa silloin. Ehkä minulla on ollut huonoa tuuria, mutta lähetin lähes 30 haastattelupyyntöä ja sain vastauksen vain kuudelta. Nämä kuusi vastaajaa antoivat kuitenkin tietoa enemmän kuin olisin osannut odottaa.

Tutkimuskysymykset muuttuivat todella paljon tutkimussuunnitelmasta ja jätin osan kysymyksistä pois. Itse haastattelujen toteuttaminen oli helppoa, kun sai yhteisen ajan sovittua haastateltavan kanssa. Olisin halunnut tehdä haastattelut kasvotusten,

mutta haastateltavilla ei kaikilla ollut resursseja siihen ja osa haastateltavista on toiselta paikkakunnalta, joten matkoista olisi tullut turhan pitkiä.

Opinnäytetyöni opetti minulle kärsivällisyyttä, sillä välillä joutui odottamaan kun mikään ei liikkunut. Opinnäytetyötä tehdessäni tutustuin laajasti alan kirjallisuuteen ja hankin osan teoksista itselleni myöhempää käyttöä varten. Tutustuin paljon erilaisiin raportteihin ja tilastoihin ja kokosin aineistoa monta kuukautta. Kirjallisuuteen tutustumiseen meni minulta litteroinnin jälkeen eniten aikaa. Halusin saada mahdollisimman kattavan opinnäytetyön käyttäen monia eri lähteitä. Kaikki lähdeoteokset, joita selailin, eivät kuitenkaan päätyneet valmiiseen opinnäytetyöhöni.

Lopulta sain koottua tämän opinnäytetyöni haastattelujen ja teoria tiedon pohjalta. Sain vastaukset tutkimuskysymyksiini ja paljon aineistoa. Tutkimuksen tekeminen oli pitkä ja opettavainen prosessi. Olen ylpeä opinnäytetyöstäni ja siitä, että se lähtee osaltaan kantamaan Pirkanmaan sijaishuollon vertaisryhmiä alkuun.

Tutkimukseni toteuttaminen oli mielenkiintoista ja tunteita herättävää. Sain tietoa paljon sijoituksesta ja nuorten oloista Pirkanmaan sijaishuollossa. Varsinkin kahden nuoren kanssa tekemäni haastattelut olivat erittäin merkittäviä kokemuksia itselleni. Opinnäytetyöni tavoitteena on myös omalta osaltani olla parantamassa edes muutamien sijoitettujen nuorten elämää sijaishuollossa.

Haluan lopuksi kiittää kaikkia opinnäytetyöhöni osallistuneita, erityisesti kaikkia haastateltavia, jotka olivat mukana hyvän asian alkuun laittamiseksi. Tämä opinnäytetyö toimitetaan sähköisenä versiona usealle eri toimijalle ympäri Suomea.

LÄHTEET

PAINETUT:

Barkman, Johanna. Pesäpuu ry:n kehittäjä. 10.6.2011. Tampere. Sirviö, Satu.

Eskola, Jari & Suoranta Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Huusko, Riikka & Raitanen, Tuija & Varjoranta, Kaisa 2007. Omaa elämää tutkimassa – Raportti sijoitettujen nuorten vertaisryhmästä. Teoksessa Pölkki, Pirjo & Raitanen, Tuija (toim.) 2007. Vertaisryhmät lastensuojelun asiakkaiden voimavarana. Lastensuojelun kehittäminen Pohjois-Savossa – hankeen julkaisuja 3. Kuopio: Minna Canth – instituutti. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.

Huuskonen, Päivi 2010. Vertaistukea verkossa. Teoksessa Holm, Jaana & Huuskonen, Päivi & Jyrkämä, Oili & Karnell, Sonja & Laimio, Anne & Lehtinen, Ilona & Myllymaa, Tapio & Vahtivaara, Julia-Maarie & Laatikainen, Tanja (toim.) 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. SOLVER palvelut Oy, 71-79.

Hyyppä, Markku 2002. Elinvoimaan yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Joensuu, Mika 2007. Nuorten Internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja D. Opinnäytetyöt 5. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jyrkämä, Oili 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Holm, Jaana & Huuskonen, Päivi & Jyrkämä, Oili & Karnell, Sonja & Laimio, Anne & Lehtinen, Ilona & Myllymaa, Tapio & Vahtivaara, Julia-Maarie & Laatikainen, Tanja (toim.) 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. SOLVER palvelut Oy, 25-49.

Koste, Asmo (toim.) 2010. Nuorista Suomessa 2010. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. Newprint.

Kumpuniitty Oy 2011. Esite.

Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Holm, Jaana & Huuskonen, Päivi & Jyrkämä, Oili & Karnell, Sonja & Laimio, Anne & Lehtinen, Ilona & Myllymaa, Tapio & Vahtivaara, Julia-Maarie & Laatikainen, Tanja (toim.) 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö AS-PA. SOLVER palvelut Oy, 9-19.

Lanki, Arja & Söyrinki, Satu 2006. Osallisuus sijaishuoltonuoren arjessa. Nuorten osallisuudella aktiiviseen kansalaisuuteen. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Matthies, Aila-Leena 2008. Kansalaisosallistuminen ja yhteisöllisyys eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan murroksessa. Teoksessa Roivanen, Irene & Nylund, Marianne & Korkiamäki, Riikka & Raitakari Suvi (toim.) 2008. Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen ja asiakkaan asialla. Jyväskylä: PS-Kustannus, 61-84.

Nuorisopsykiatrisen poliklinikan psykiatrinen sairaanhoitaja. 14.8.2011. Tampere. Sirviö, Satu.

Oranen, Mikko 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Pölkki, Pirjo & Raitanen, Tuija (toim.) 2007. Vertaisryhmät lastensuojelun asiakkaiden voimavarana. Lastensuojelun kehittäminen Pohjois-Savossa – hankeen julkaisu 3. Kuopio: Minna Canth – instituutti. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.

Ronkainen, Jussi 2011. Luentomateriaali. Joensuu: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Sijoitettu nuori. 22.7.2011. Ylöjärvi. Sirviö, Satu.

Sijoitettu nuori vertaisryhmässä. 12.5.2011. Tampere. Sirviö, Satu.

Sosiaalityöntekijä 2011. Nuorten vertaisryhmät sijaishuollossa. E-mail satu.sirvio1luukku.com 4.8.2011.

Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Tervo, Jaana. Lapsiasiavaltuutetun toimiston lakimies. 14.6.2011. Tampere. Sirviö, Satu

Välivaara, Christine 2004. Sijoitettu lapsi tunnepyörässä. Menetelmiä ja välineitä lapsilähtöiseen lastensuojeluun. Pesäpuu ry:n julkaisuja. Jyväskylä: Kopijyvä.

PAINAMATTOMAT:

Heiskanen, Tuula & Hiisijärvi, Seija 2011. ELÄ! Elämän punaista lankaa etsimässä. Ryhmien ohjaaminen. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. Viitattu 19.8.2011. <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>

Lapsiasia 2011. Perustietoa lapsiasiavaltuutetun tehtävät. Viitattu 20.6.2011. <http://www.lapsiasia.fi/perustietoa/tehtavat>

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Nuorisolaki 72/2006. Annettu Helsingissä 27.1.2006. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Pesäpuu ry 2011. Lastensuojelun erityisosaamiskeskus. Viitattu 1.6.2011. <http://www.pesapuu.fi/jarjesto/>

Pirkanmaan Sijaishuoltoyksiköiden yhdistys ry 2011. Viitattu 2.8.2011. http://sija.fi/?page_id=4

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2011. Vertaistoiminnan perusteet. Viitattu 22.7.2011. <http://www.stkl.fi/vertsi-k1.html>

Sosiaaliportti 2011. Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuolto. Viitattu 13.5.2011.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>

Tampereen kaupunki 2011. Nuorispsykiatria. Viitattu 4.8.2011.
<http://www.tampere.fi/terveyspalvelut/mielenterveys/hoito/nuorisopsykiatria.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Lastensuojelu. Viitattu 22.7.2011.
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Vertaistuen toimintamuotoja. Viitattu 22.7.2011.
http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/paihdehoito/vertaistuen_toimintamuotoja.htm

Työ- ja elinkeinovirasto 2011. Sosiaalityöntekijä. Viitattu 5.8.2011.
<http://www.mol.fi/avo/amatit/05200.htm>

Valtikka 2011. Mikä osallisuus? Viitattu 10.6.2011.
http://www.valtikka.fi/opettajat/mika_osallisuus

VirtuaaliAMK 2011. Nuoruus elämänvaiheena...”kaikki muuttuu!” Viitattu 21.8.2011.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0407012/1084374081271/1107863922545/1107868110284/1107868147641.html>

LIITTEET

Liite 1 Haastattelujen runko (yksi malli)

1. Haastateltavan nimi?
2. Ikä?
3. Ammatti?
4. Millaista vertaistoimintaa sijaishuoltonuorille järjestetään/ on järjestetty?
5. Koetko nuorten vertaisryhmät tärkeiksi? Miksi?
6. Mistä aiheista nuorten olisi tärkeä saada puhua toisilleen?
7. Mitä vertaisryhmät voisivat nuorille antaa? (hyvää/huonoa)
8. Mitä nuorten vertaisryhmissä tapahtuu?
9. Millaisia ryhmiä kannattaisi perustaa?
10. Millainen teidän ryhmänne oli?
11. Mikä on ohjaajan rooli ryhmässä?
12. Onko sinulla näkemystä siitä millaisia ryhmiä nuoret haluaisivat itse?
13. Uskotko että Internetissä voisi toimia nuorten vertaisryhmä?
14. Mikä on paras asia mitä itse olet saanut vertaisryhmästä?